

МИЛЕНА РАШКОВИЋ

МУЗЕЈИ У ЈАПАНУ

Савремени Јапан фасцинира свет својим привредним успоном, међутим, савремено друштво се исто тако залаже за поштовање културне традиције, заштиту културних добара, организацију и развој музеја као установа најнепосредније укључених у заштиту културног наслеђа и његове презентације младим генерацијама ради позитивног подстрека и инспирације за даљи развој националне културе у свим њеним областима.

Према подацима из 1979. године Јапан има 240 значајних музеја и 167 мање значајних. Највећи број чине јавни музеји, чији су оснивачи провинције или градови, затим приватни музеји које оснивају компаније, приватна лица или фондације и најзад, национални музеји које оснива држава.

Музеји су законом дефинисани као установе за социјално образовање, тако да су под надлежношћу Министарства за образовање, науку и културу.

Јапан има пет националних музеја: у Нари најстаријој престоници Јапана, у Кјоту следећој престоници, Национални музеј у Токију, Етнографски музеј у Осаки и Музеј уметности у Осаки.

Закон о заштити културних добара, донет 1950. године, одредио је историјску и уметничку вредност покретних и непокретних културних добара. Покретна културна добра су градирана по свом историјском и културном значају на три степена: национално благо, важна културна добра и важни уметнички радови.

Закон о музејима, донет 1951. године, дао је дефиницију музеја, одредио музејске активности, квалификације кустоса, основне услове за рад и разјаснио место и улогу музеја у народном образовању, развоју науке и културе.

Музеји покривају поље историје, археологије, етнологије, уметности, индустрије и природних наука. Најбројнији су историјски музеји а затим уметнички.

Јапанско сликарство, скулптура, традиционално оружје, керамика и историјске вредности које представљају јединствен развој од Асука (6–7 век) и Нара периода (7–8 век) до Азуши–Морујама (14–16 век) периода сачувани су, углавном, у шрајновима (меморијална здања посвећена личности или догађају), храмовима, шогунатима (шогуни–јапански врховни војни команданти), код феудалних господара и аристократије.

У западном смислу, музеји у Јапану настајали су после 1872. године, када је земља почела да се модернизује. У том времену оснивани су музеји по угледу на европске и америчке. Најстарији је Национални музеј у Нари, основан 1875. године, и специјализован је за будистичку уметност. Затим је основан Национални музеј у Кјоту 1897. године, који је ризница најразличитијих експоната из области археологије, уметности и примењене уметности. Касније су настали Национални музеј у Токију 1937. године, и Национални етнографски музеј у Осаки 1974. године. Изградњом нових зграда у кругу постојећих музеја, и проширивањем делатности, најстарији од ових музеја и сами модернизују свој рад у складу са технолошким могућностима које су прихватили касније настали савремени музеји. На посебан значај националних музеја указују пре свега експонати који се у њима чувају. Тако је, на пример, у Националном музеју у Кјоту, од 9.723 предмета колико их има у својим фондовима, 90% у првој групи по историјско–уметничкој вредности.

Сами градови Нара и Кјото спадају у градове–музеје. Све одише сачуваном и негованом традицијом. Ту се истичу стари храмови, шрајнови, царске палате, јапански вртови и друге старине, међу којима посебно: тврђава Ниђо која је била резиденција шогуна, Рјоанђи храм са чувеним Каменим вртом, Кинкаку – Златни павиљон у традиционалном јапанском врту, Корјуђи храм у коме се чува позната скулптура богиње Мироку–босатсу (552–645 год.).

Музејске зграде најстаријих музеја у Јапану грађене су у западном неокласицистичком стилу и, сасвим у складу са поменутом архитектуром, сусрећемо се и са класичним поставкама.

Међутим, Национални музеј етнологије у Осаки, саграђен 1974, и по архитектури и по својој поставци припада модерном времену. Смештен је у великом парку и цео је окружен зеленилом. Када му приђемо сасвим близу, видимо модерну, елегантну, ниску грађевину у метално–сивим и црним тоновима, са воденим каскадама испред улаза. Из огромног приземног хола и са спрата указује се атријум са игром камених степеница и подијума на којима, понегде, стоји велики ћуп и огледа се у бистрој води базена који је делимично у згради а делимично у атријуму.

Стална поставка приближена је посетиоцу, и већину предмета можете додирнути. На пример, у сали са музичким инструментима разних народа упознајете се аудио–визуелно и додиром са духовном културом разних народа. На више подијума изложени су инструменти, испред којих се чује дискретна музика народа коме припадају. Наравно, технички је то перфектно изведено, нигде се не види извор звука, нити се звуци мешају.

У Јапану има велики број јавних музеја насталих после завршетка Другог светског рата, у раздобљу од 1955. до 1986. године. Већина су савремено конципиране установе, како у погледу ширине своје делатности, у коришћењу аудио–визуелних средстава као допуне сталним изложбеним поставкама, тако и у погледу смештаја са функционалним,

модерним и препознатљивим зградама музеја.

У познатој луци Кобе, недалеко од Осаке, још издалека се види конструкција од белих цеви које сугеришу једра брода и таласе. Посетиоцу је јасно да то не може бити ништа друго него музеј посвећен бродовима и мору – то је Поморски музеј. Градски музеј у Сендају, Уметнички музеј у Фукуоки, Историјски музеј Хокайда у Сапору, само су неки из низа оваквих музеја.

Функционалности музеја посвећена је велика пажња и учињено је све, како у технолошком тако и у естетском погледу, да се привуче пажња посетилаца, наравно уз максимално задовољење савремених естетских захтева архитектуре.

Пођимо од пулта за улазнице, где бесплатно добијате проспекат музеја, за странце обавезно на енглеском језику. Хол за предах пре или после разгледања изложбе је огроман и пун је разних садржаја намењених посетиоцима. Ту родитељи не морају деци наређивати да буду мирна јер су у музеју, млада мајка у скровитом углу може нахранити и пресвући своју бебу на кревету припремљеном за ту сврху, ту је при руци и библиотека коју можете користити, информативни пулт где можете добити обавештења о раду музеја, дућан са књигама, каталозима и сувенирима, до ресторана за освежење или ручак. После разгледања изложбе, или више пута у току разгледања, зависно од посетиоачеве кондиције, посебно уживање је одмор у холловима са погледом, кроз стаклени зид, на предивне паркове у којима су, углавном, смештени музеји.

Неки од мањих специјализованих музеја врло су занимљиво и оригинално концепирани. Музеј народних заната Јапана, у Осаки, један је од таквих. Као основа Музеја послужила је поставка приказана на светској изложби 1970. под називом "Прогрес и хармонија људског рода", која је због својих квалитета остала као трајно културно благо. Поставка у Музеју наводи нас на размишљање о духовној снази и инвентивности народа чије су креативне могућности изражене у бројним примерцима практичних свакодневних предмета. Већина нас их, у журби свакодневног живота, не запажа, и тек када се овако као једна складна музејска целина издвоје, заблистају у свој својој једноставности и лепоти.

Идејни творац овог музеја, господин Соетсю Јанаги пише у каталогу изложбе "...то су уметнички радови непознатих занатлија који нису били свесни да стварају лепоту. Оригиналност, једноставност и непретенциозност су тајна те лепоте, а практичност, функционалност и изванредна техника израде је њихова карактеристика."

Изложбени простор решен је помоћу коридора око дворишта које се користи за изложбу у слободном простору. Зграда Музеја, по својој архитектури је у складу са народном архитектуром и чини јединство са природом.

У систему образовања у који су укључени и музеји, озбиљна пажња посвећена је историјским музејима. Мањи музеји приказују ло-

калну историју, а већи историју провинција. Такав је Историјски музеј Хокайда у Сапору.

Велики природни парк од 2.025 хектара, надомак Сапора, заштићен је и у њему су изграђени Историјски музеј Хокайда и Историјско село Хокайда.

Историјски музеј Хокайда смештен је у наменски грађену зграду, једноставну, са фасадом од црвене опеке. Стална поставка приказује историју најсевернијег јапанског острва, првенствено кроз природне могућности и развој привреде. Најзначајнија природна богатства овог поднебља: шуме, рудна богатства и риболов приказани су у историјском развоју, наравно уз све друге промене на овом подручју. Врло дискретно су коришћени звучни ефекти на изложби, што јој даје посебну димензију и потпунији доживљај. Реконструкцију орача за плугом и коњском запрегом прати повика орача, рзање коња и шум раоника који засеца земљу; шума са десетак великих стабала дрвећа које овде успева и поред њих пресечени пањевци, тако да се види структура дрвета, уз то гласови птица; затим развој дрвне индустрије са батом секира и продорним звуком тестера у пиланама; риболов уз шум мора, галебова и рибарских чамаца; реконструкција рударског окна уз реско ударање пијука и тутањ вагона за транспорт руде, итд.

Све је смештено на простору који није много велики, али се звуци не мешају, очигледно, употребљена је врхунска техника озвучења.

Други музеј на овом простору је Историјско село Хокайда. То је етно-парк, на 54 хектара простора. Ту су пренете зграде из колонијалног периода, из 19. и 20. века, када се меша традиционална дрвена архитектонска техника Јапана са грађевинском техником запада из које је поникла савремена јапанска архитектура. Приказани су град и село 19. и 20. века.

Прво пролазите кроз железничку станицу из 1903. године у коју су смештени: благајна, пулт за продају каталога и књига, ресторан и други садржаји намењени посетиоцима. Затим излазите на градску улицу, са државним установама, трговинама, занатским радионицама, школама, црквом и трамвајем кога вуче коњ и на коме се можете провозати.

Остала група зграда приказују рибарско село, фарму и планинско село.

Све зграде су поклон владе Хокайда или појединаца, што је написано у легенди испред сваке грађевине.

Програм рада етно-парка садржи мноштво практичних курсева из области традиционалних заната у које се посетиоци могу укључити.

Једну повећу башту саде школска деца кромпиром и другим поврћем и воћем. Она долазе овамо организовано и негују своју башту. На крају сезоне, када се летина сакупи, деца и сви посетиоци који се тога дана нађу у Музеју, добијају ручак припремљен од поврћа које су сами однеговали.

Ово је занимљива и корисна акција музеја у педагошком смислу и одвија се сваке године.

Видеотехника је уведена у музеје и мало их је који том савременом техником не обогаћују своје програме. Један од најсавременијих је примењен у Националном етнографском музеју Јапана у Осаки. Имају 390 видео-програма на којима можете видети културе разних народа из целог света. Систем видеотеке, у овом Музеју, први је визуелни студијски план за индивидуалне студије на свету. Има око 20 кабина за индивидуално коришћење видеотеке.

У Поморском музеју у луци Кобе, на површини целог једног зида, специјалном видео-техником приказан је развој луке Кобе. На другом видео-програму, из брода који се креће, могуће је пратити изглед пристаништа од јутра до ноћи.

У малој музеју смештеном у тврђави Хирошима изложена је поставка са темом "Живот и развој у утврђењу Хирошима". Овде је врло добро и духовито употребљен видео-тејп. У току програма, који је у слици и речи, посетилац се упознаје са историјом тврђаве и животом у њој.

Музејска делатност не завршава се само изложбом, она је заправо само подстрек да се посетиоци заинтересују за рад музеја и укључе у неки од понуђених програма. Њих има више: предавања, екскурзије са циљем истраживања материјала занимљивог за музеј, семинари, филмови и практичан рад. На пример, може се учествовати у целом процесу рада на керамици, затим ткању на разбоју, плетењу разних предмета од прућа и друго. Све се ово обавља уз руковођење стручњака.

У Историјском музеју Хокајда у Сапору постоји "соба експеримената" чији је мото: "додирни, мисли, направи", па извол'те испробајте своју вештину и научите нешто корисно.

Велика пажња је поклоњена навикавању најмлађих на боравак у музеју. За њих је осмишљен програм, према узрасту, уз комбинацију забаве и стицања знања.

У Градском музеју у Сендају постоји "музеј за игру". Дечи су ту понуђене копије војних униформи старих ратника, које могу облачити, и видети се у огледалу како изгледају, разне традиционалне играчке са којима се могу играти, видео на коме могу, по сопственом избору, гледати приче из историје или цртаће, коцке за конструкције, копирање старих цртежа, бојење керамике и друге активности према узрасту. Неће се узети за зло ако се мали посетилац замори ређајући коцке или читајући књигу, у за то одређеном простору застртом тепихом, и мало придрема.

Музеји у Јапану су, у ствари, културно-просветни и педагошки центри за све узрасте и све нивое образовања.

Овакав основни карактер музеја никако не искључује озбиљан стручни или научни рад. Постоје стручна одељења, истраживачки центри и стручне библиотеке где се сви ови послови интензивно одвијају.

Веома значајну групу музеја чине приватни музеји. Њихови

оснивачи су веома дуго, предано и са знањем сакупљали предмете.

Један од таквих је Музеј оријенталне керамике у Осаки. Основан је 1982. године и излаже реномирану Атака колекцију оријенталне керамике. Донатори су 21 компанија Сумитомо групе, која је колекцију поклонила граду Осаки. Музеј чува око 1.000 примерака првенствено кинеске и корејанске керамике, од чега је 40 регистровано као национално благо или важно културно добро. У Јапану се сматра да ова колекција спада у ранг једне од најдрагоцених у свету.

Музејска зграда је савремена, смештена у центар града на острву између двеју река, Дођима и Тосабори. Изграђена је специјално за излагање керамике. Употребљена је најсавременија технологија, да би се ненаметљиво скренула пажња на уметничке детаље и створили што идеалнији услови за посматрање предмета. Светло је компјутеризовано да би било што природније и посматрачу пружио задовољство да види реалне боје и лепоту керамике.

Велика људска трагедија која је задесила овај народ експлозијом атомске бомбе, по јапанским изворима, однела је у Хирошими 350.000 а у Нагасакију 75.000 хиљада људских жртава. Знајући за то, када дођете у ове градове, изненадите се сусретом са потпуно новим, лепим градовима поред мора, са шумовитим брдима у позадини и особеним јапанским вртovima у којима живот пулсира пуном снагом, а на трагедију подсећају само Паркови мира и Музеји. То подсећање приказано је веома реално и оно што видите у Музеју одједном вас врати у сурову стварност за коју нам нико не може гарантовати да се неће поновити.

У тренутку је нестао град и његови становници од атомског зрачења, притиска од експлозије, радиоактивности, пожара. Човек остаје нем пред фотографијама снимљеним после експлозије, деформисаним и у масу претвореним предметима од гвожђа и стакла, и одливима деформисаних делова људског тела оних који су, за кратко, на своју несрећу преживели катастрофу. Музеј је врло потресан и требао би да га види цео свет.

Много људи, а нарочито школске омладине, посећује овај Музеј. Видећи странце зауставили су нас и замолили да им у свеску напишемо наше мишљење о овом догађају. Имали су то као домаћи задатак, уколико сретну странце у Музеју.

Око Музеја је велики парк пун ружа и скулптура посвећених миру и слози међу људима. Цео комплекс се зове Меморијални парк и Музеј мира.

Нагасаки такође има Парк мира, са скулптурама уметника из целог света, и мању изложбу на ову тему, у оквиру Међународног културног центра.

Нагасаки је старо, велико пристаниште, чије су везе са Кином и западним светом постојале одавно. Ово је једино место, ван Кине, где су Кинези изградили комплекс храмова и донели материјал за њих из Кине. Сада је то Музеј кинеске историје. Та сарадња са кинеским музејима траје и даље, и управо је била постављена кинеска изложба са

изванредним предметима од археологије и историје до примењене уметности.

Гловеров врт у Нагасакију је други, веома интересантан музеј под ведрим небом.

Господин Томас Гловер дошао је у Нагасаки веома млад, оженио се Јапанком и ту остао да живи. Упознао је Јапан са западном културом, бавио се трговином и постао веома угледан.

На једном узвишењу, са предивним погледом на залив Нагасакија, изградио је комплекс зграда у западном стилу и опремио их одговарајућим намештајем. Све је то у великом парку, са мноштвом скулптура, језера и цвећа.

Наићи ћете ту и на скулптуру Мадам Батерфлај, чији је живот протекао у овом граду. То је, у ствари, скулптура чувене јапанске оперске певачице, Тамаки Миура, која се прославила у улози Госпође Лептира. Приђете ли сасвим близу скулптуре чућете дискретну музику из истоимене опере.

Излаз из овог музеја води вас кроз зграду у којој је велика сала и где можете видети 15–минутни филм о фестивалу у Нагасакију, уз традиционалну јапанску музику. Одлично смишљено, јер после два–три сата хода једва дочекате мали предах.

Са леве и десне стране су велике витрине у којима видимо, у оригиналу, декорације са фестивала који смо на филму гледали.

После овог овлашног проласка кроз јапанске музеје, можемо рећи да је музејска мрежа у Јапану веома добро осмишљена, како у концепцијама које се не понављају, тако и у образовно–педагошком раду са свим узрастима и нивоима образовања.

Музеји су уклопљени у образовни систем школа, а њихова истраживачка одељења сарађују са факултетима и институтима, тако да музеји улазе у кружни систем образовања, науке и културе у циљу просвећивања нације.

Литература

1. Museums in Japan, edited by Japanese National Committee for ICOM, Tokyo, 1980.
2. Tokyo National Museum, handbook, Tokyo, 1989.
3. Nara National Museum, Nara, 1973.
4. National Museum of Ethnology, Osaka, 1974.
5. A brief guide to Kyoto National Museum, Kyoto.
6. Historical Museum of Hokkaido, Sapporo, 1971.
7. Guide book of the Historical village of Hokkaido, Sapporo, 1983.
8. Guide to Museum of oriental ceramics, Osaka, 1982.
9. Hiroshima Peace Memorial Museum, Hiroshima, 1945.
10. Nagasaki International Cultural hall, The records of the atomic bombing in Nagasaki, Nagasaki, 1955.
11. Museum of Chinese history, Nagasaki, 1982.
12. Historic Northern Culture Museum, Catalogue, Niigata.
13. Fukuoka art Museum, Fukuoka, 1979.
14. Sity Historical Museum, Nagaoka.
15. Kyoto Municipal Museum of Traditional Industry, Kyoto.
16. Sapporo City Documents Museum, Sapporo, 1973.
17. Guide to Hiroshima Castle, Hiroshima, 1958.
18. Guide to Japan folk crafts Museum, Osaka, 1971.
19. Guide Book of Sendai City Museu, Sendai, 1986.
20. Kobe Maritime Museum, Kobe, 1987.
21. Glover – garden, guide, Nagasaki.
22. National Treasures of Japan, Exhibition catalogue, Tokyo, 1990.

SUMMARY

Contemporary Japan is impressing the world with its economic rise, but the contemporary Japanese society is not less interested in the cultural tradition, protection of cultural works, organization and development of the museums as institutions being directly involved in protection of cultural heritage and in presentation of that heritage to young generations to inspire them to develop the national culture in all its areas.

Japan has 240 important museums, and most of them are public museums whose founders are provinces and cities, next are private museums which are being founded by companies, individuals or foundations, and national museums whose founder is the state.

Museums are legally defined as institutions for social education, so they are under authority of Ministry of Science and Culture.

The Museum Act, established in 1951, gave the definition of museum, its activities, qualifications for curators, basic work conditions and explained place and role of a museum in public education, and in development of science and culture.

Museums in the western way have been founded since 1872, when the state began with modernization, following European and American museums.

Most of them are modern institutions in the aspect of their work, way of working, usage of audio-video equipment, with functional, modern and recognizable museum buildings.

National Museum of Ethnology in Osaka was built in 1974, and by its architecture, program and exhibitions it belongs to modern era. In Kobe harbour, one could see from far away a transparent construction which reminds of ship and waves and that is Naval Museum. City Museum in Sendai, Arts Museum in Fukuoka, Historical Museum of Hokkaido in Sapporo, are just a few of many museums alike.

Some of less specialized museums have very interesting conception. Museum of National Crafts of Japan in Osaka is one of them. Exhibition in it leads a visitor into thinking about spiritual strength and inventivity of the people whose creative capabilities can be seen in many practical everyday objects.

In the educational system, in which museums are included, a serious attention is paid to the historical museums.

One of the most interesting is Historical Museum of Hokkaido in Sapporo. The museum shows the history of this northern island of Japan through the natural potentials and economic development. Special dimension to this museum is given by the excellent technical solutions of the exhibition and an extremely good use of sound effects. Visitors can be involved in many different courses which are being offered besides the exhibition, such as: creating pottery, making different things out of stricks, weaving etc. "The Room of Experiments" is also interesting, with a motto: "Touch, Think, Make".

Near the Museum is a Historical village of Hokkaido. This is an ethno-park in which original colonial buildings of the 19 and 20 century are

gathered. A lot of practical programs for visitors of different age and education have been created here.

High level of attention is shown in making a habit with the youngsters to be in a museum. A program is compiled for them, a combination of fun and learning. A "Museum for playing" exists successfully in City Museum in Sendai.

An important group of the museums are private ones. Their founders have been collecting objects for a very long time and they have done it very skillfully.

Museum of the Oriental Ceramics in Osaka exhibits well known Ataka collection of the oriental pottery. Donators are 21 company of the Sumitomo group, and Japanese people think that this collection is one of the most precious in the world.

Besides museums there are many cities-museums and cultural areas which tell us about rich tradition of Japan. Old capitols of Japan, cities Nara and Kyoto are cities-museums, with lots of old temples, shreins, tzar palaces, fortresses and beautiful Japanese gardens.

In the big human tragedy which happened to this nation by explosion of atomic bomb, according to Japanese sources, in Hiroshima and Nagasaki died almost 425.000 people. Knowing this, when you come to these towns you are surprised when you meet with new, beautiful cities in which life is very powerful. Only parks of peace and museums remind you of the tragedy. The reminding is very powerful and what you see in the museums takes you back into the cruel past for which nobody can guarantee that will not happen again, somewhere else.

A net of museums in Japan is very good established, in the way of non repeating conceptions, as well as, in the educational-pedagogic work with all ages. Museums are in fact, cultural-education centres. They are built in the system of schools, and their research departments are cooperating with science institutions so that museums enter the circular system of education, culture and science with the purpose of educating the nation.